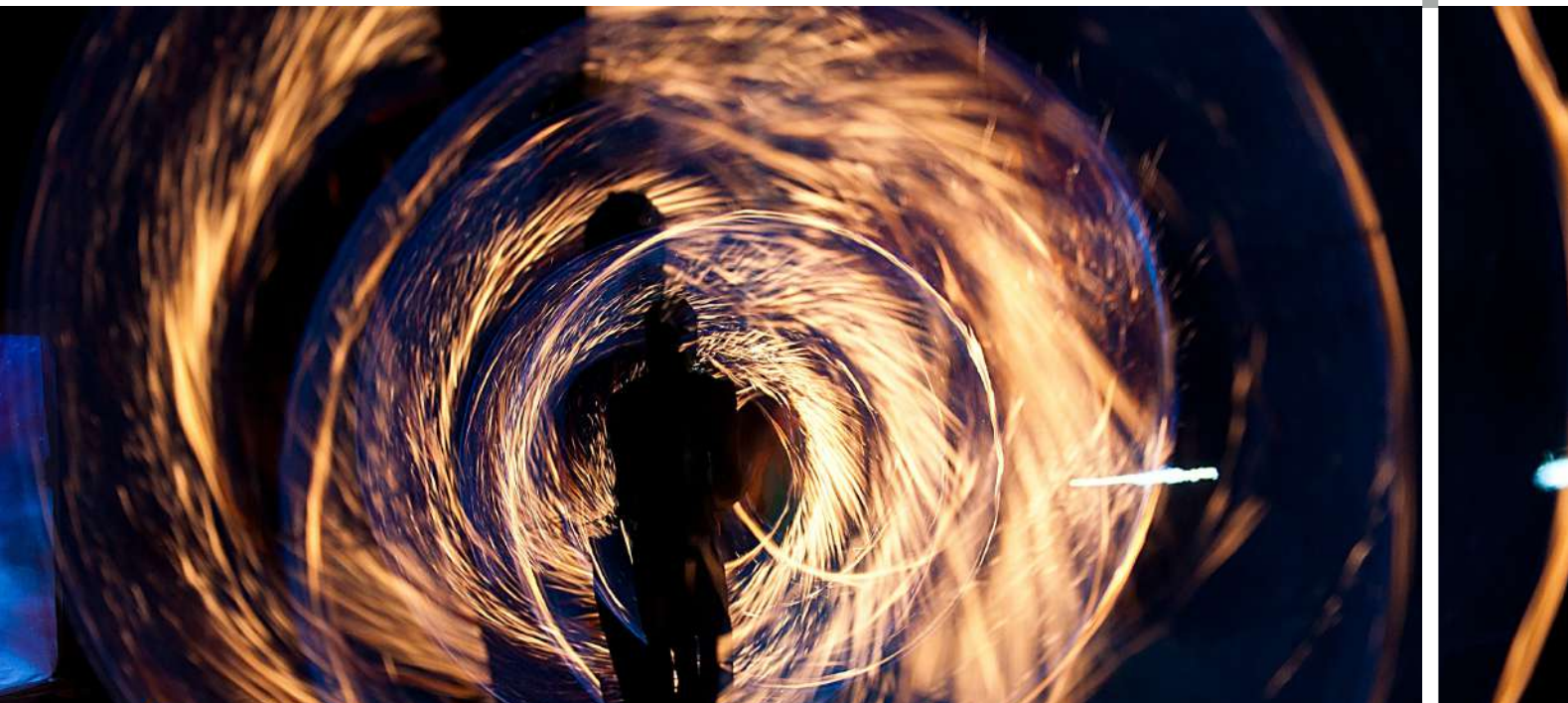

FICIL Nostāja Nr. 11

**Ārvalstu investoru padomes Latvijā
nostāja attiecībā uz enerģētikas
politiku un atkritumu apsaimniekošanu**

2020. gada 10. septembris

Kopsavilkums

Visās nozarēs valsts politikai, likumiem un noteikumiem jābūt konsekventiem, paredzamiem un orientētiem uz valsts attīstību un labklājību. Iepriekš aprakstīto vērtību un principu klātbūtne Latvijā bija viena no Ārvalstu investoru padomes Latvijā (FICIL) galvenajām bažām, gatavojot iepriekšējā gada nostājas dokumentu par enerģētikas un atkritumu apsaimniekošanas nozari.

Diemžēl šīs bažas nav mazinājušās, piemēram, attiecībā uz likumu un normatīvo aktu grozīšanas procesu, lai reformētu elektroenerģijas obligāto iepirkuma komponenti (OIK), vai strauju un ievērojamu dabas resursu nodokļa paaugstināšanu (pat par 100%) 2019. gada beigās. Lai izvairītos no turpmākas atkārtotā, FICIL aicina rīkot savlaicīgas, pārdomātas un tematiski orientētas publiskās debates par iepakojuma nodokļiem.

FICIL atzinīgi vērtē Nacionālā enerģētikas un klimata plāna pieņemšanu 2020. gada februārī. Būtu jānodrošina arī tā paredzama un savlaicīga īstenošana. Atbilstošai finansējuma piešķiršanai plāna īstenošanai jānotiek vienlaikus ar tā atjauninātā formulējuma savlaicīgu izstrādi, kurā apzināti jāiesaista arī nozare.

FICIL novērtē Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (VARAM) centienus panākt, lai Latvijā tuvākajā nākotnē tiktu ieviesta depozīta sistēma. Gaidāmais izaicinājums joprojām ir paredzamā un godīgā veidā piesaistīt depozīta sistēmas operatoru. Šī procesa mērķim jābūt sistēmas ilgtermiņa ekonomiskajai dzīvotspējai un ilgtspējai.

3 FICIL Nostāja attiecībā uz atkritumu apsaimniekošanu un enerģētikas politiku

Tomēr, atsaucoties uz FICIL pagājušajā gadā akcentētajām problēmām, FICIL turpina uzsvērt, ka statistika, kā arī statistikas datu vispusība, uzticamība un publiska pieejamība lietotājam draudzīgā formātā joprojām ir vispārējas nozīmes joma enerģētikas un atkritumu apsaimniekošanas nozarē, kā arī citās ekonomikas jomās.

ESAO un citas starptautiskās organizācijas jau sen ir uzsvērušas pelēkās ekonomikas lielo īpatsvaru Latvijā kā vienu no galvenajām problēmām, kas kavē ekonomikas attīstību. Uz zaļās ekonomikas attīstību vērsta nodokļu politika tikai pastiprinās šo problēmu. Tādējādi, pārskatot nodokļu politiku, kuras mērķis ir uzsvērt zaļās ekonomikas principus, visās nozarēs ir jāstiprina nodokļu iekasēšanas uzraudzības mehānismi. Godīgie uzņēmumi, kas veic lielus nodokļu maksājumus, ir tie, kas nepārtraukti iegulda pētniecībā un inovācijās, kā arī tehnoloģiskajos uzlabojumos efektivitātes veicināšanai. Nodokļu sloga palielināšana šiem uzņēmumiem, vienlaikus neuzlabojot kontroles mehānismus pelēkās ekonomikas mazināšanai, tikai palielinās plaisu starp balto un pelēko ekonomiku, kropļojot godīgo konkurenci, kā arī kavēs valsts spēju sasniegt ekonomiskos un klimata mērķus.

Ir svarīgi atzīmēt, ka, ieviešot dažādos mehānismus, lai efektīvi virzītos uz zaļo ekonomiku, būtu jāņem vērā zinātnes attīstības temps un pašlaik pieejamās tehnoloģijas. Būtu jāliek lielāks uzsvars uz pētniecību un inovāciju šajā jomā un uz investīciju veicināšanu, kas var kalpot kā tikpat svarīgs instruments kā izmaiņas nodokļu politikā. Izvērtējot tehnoloģiju attīstību, Baltijas valstis var gūt labumu no pastiprinātas sadarbības, izmantojot ģeogrāfisko tuvumu, lai veicinātu kopēju zaļās ekonomikas infrastruktūru.

Saturs

Kopsavilkums

2.-3. lpp.

Rekomendācijas

5. lpp.

Rekomendāciju pamatojums

6.-9. lpp.

Rekomendācijas

Savlaicīga, caurskatāma un paredzama politikas plānošana

Ir nepieciešami būtiski uzlabojumi pašmāju politikas plānošanas kultūrā un likumdošanas procesā, kas attiecas uz enerģētikas un atkritumu apsaimniekošanas nozari. Šiem procesiem jāklūst caurskatāmiem, savlaicīgiem un paredzamiem. Šo procesu izmantošana vedīs pie līdzsvarotākās pieejas, lai sasniegtu iepriekš noteiktos un publiski apspriestos zaļos mērķus un rezultātus.

Datu apstrādes uzlabošana

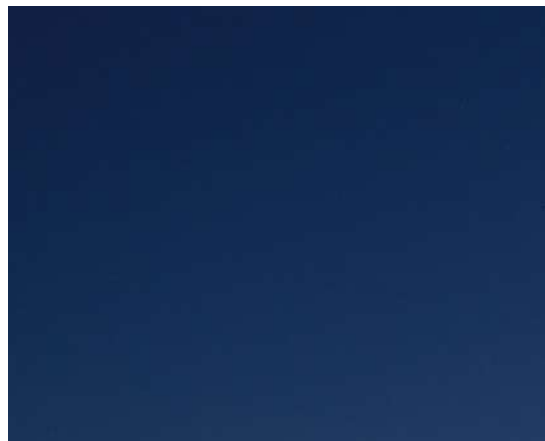
Ir nepieciešams uzlabot datu ziņošanu un apstrādi enerģētikas un atkritumu apsaimniekošanas nozarē. Pareiza lielo datu un mākslīgā intelekta risinājumu izmantošana varētu palīdzēt noteikt un analizēt datu nepilnības un dublēšanos, samazināt administratīvo slogu, ko pašlaik uzņemas katra valsts vai pašvaldības iestāde, kā arī palīdzēt izvairīties no tās informācijas dublēšanās, kura privātajam sektoram jāsniedz valsts un pašvaldību iestādēm. Efektīva statistikas izmantošana arī uzlabos politikas lēmumu pieņemšanu, kas savukārt palielina uzņēmējdarbības sektora uzticību publiskajam sektoram.

Ilgtermiņģi iepakojuma un atkritumu pārstrādes risinājumi

Saskaņā ar Valsts nodokļu politikas pamatnostādņēm 2021. - 2025. gadam, lēmumiem par iepakojuma aplikšanu ar nodokļiem būtu jābalstās uz ekonomikas un vides analīzi. Turklāt jāpievērš vairāk uzmanības pārstrādes tehnoloģiju un atkritumu apsaimniekošanas uzlabošanai valsts līmenī. Nozares un uzņēmumus stingri jābudina ieguldīt ilgtspējīgā iepakojuma risinājumos.

Aprites ekonomika

Tāpat kā iepriekšējos gados, FICIL rosina pārvērst atkritumus resursos, veicinot materiālu un enerģijas atguvi, vienlaikus samazinot arī atkritumu daudzumu.

Pamatojums Rekomendācijām

Savlaicīga, caurskatāma un paredzama politikas plānošana

Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā, tāpat kā Eiropas zaļajā kursā, ir nosprausti ļoti ambiciozi mērķi. Tomēr, lai efektīvi īstenotu ilgtspējīgu zaļās ekonomikas politiku, ilgtermiņa plānošana, lēmumu pieņemšanas pārredzamība ir ļoti būtiska. Kā arī dialogs ar attiecīgo nozari palielinās uzņēmējdarbības vides stabilitāti un investoru uzticību valstij politikas plānošanas procesā. FICIL redz iespējas uzlabot vietējo politikas plānošanas kultūru, kā arī veicināt likumdošanas procesu kvalitāti. Plašu izplatību ir ieguvusi prakse, kad politikas plānošanas vai likumdošanas dokumentu projekti tiek publicēti ļoti neilgi pirms to apspriešanas darba grupu sanāsmēs ar nozarēm, valdību vai Saeimu, nedodot katrai pusei pietiekami daudz laika, lai pilnībā izskatītu lielos informācijas apjomus.

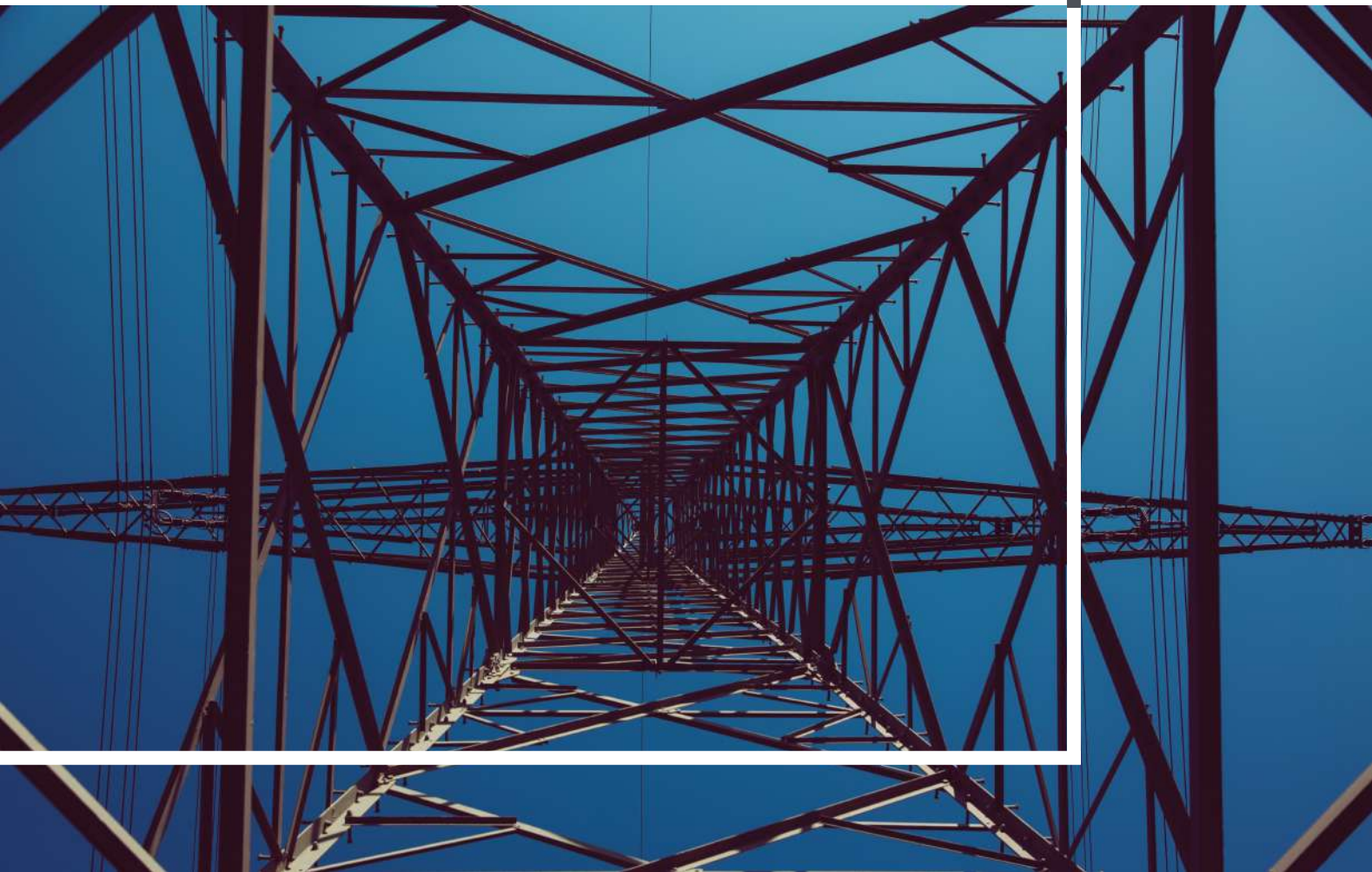
Piemēram, gadījumā ar OIK reformu, MK noteikumu projekta redakcija, kurā iztrūka vairākas svarīgas gaidāmā noteikumu projekta sadaļas (piemēram, par *IRR* aprēķināšanas reformu), bija pieejama ļoti īsā laikā pirms tikšanās. Trūkstošās projekta sadaļas publicēja tikai jau pēc tam, kad bija rakstveidā jāiesniedz pirmie nozaru komentāri un iebildumi.

Līdzīgi 2019. gada beigās tika veikts būtisks (dažos gadījumos pat par 100%) dabas resursu nodokļa palielinājums, nerīkojot nekādas sabiedriskās diskusijas ar šo izmaiņu skartajām nozarēm. Šāda veida attieksme mazina uzticību Latvijas investīciju videi. Šis likumdošanas veids apdraud tiesiskās un investīciju vides stabilitāti un pārredzamību.

Pamatojums Rekomendācijām

Datu apstrādes uzlabošana

FICIL aicina valdību ievērojami plašāk izmantot lielos datu un mākslīgā intelekta risinājumus. Tas palīdzētu tuvināt politiku reālajai situācijai. Valsts politika kļūtu konsekventāka, prognozējamāka un kvalitatīvāka. Būtiski jāuzlabo statistikas dati, kas saistīti ar enerģētiku un atkritumu apsaimniekošanu, kā arī citās jomās, kas ir Centrālās statistikas pārvaldes pārziņā. Pirmkārt, visi tirgus dalībnieki jāmudina laikus un regulāri iesniegt nepieciešamos datus. Tas ir svarīgs instruments, kas dod iespēju privātajam sektoram piedalīties politikas veidošanā. Otrkārt, iespēju robežās milzīgais datu apjoms, kas ir valsts un pašvaldību iestāžu rīcībā, būtu laikus un regulāri jānodod Latvijas Centrālajai statistikas pārvaldei. Tas palīdzētu iegūt pilnīgākus datus. Treškārt, valdībai pastāvīgi jāizmanto statistikas dati, lai plānotu un strukturētu jaunas politikas un regulāri atjauninātu vai pārskatītu spēkā esošās politikas. Tas tuvinātu politikas veidošanu reālajai situācijai un ļautu šo procesu padarīt saskaņotāku, prognozējamāku un kvalitatīvāku.

Pamatojums Rekomendācijām

Ilgtermiņi iepakojuma un atkritumu pārstrādes risinājumi

Valsts nodokļu politikas pamatnostādņu 2021. - 2025. gadam ietvaros Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija ir ierosinājusi vairākas izmaiņas dabas resursu nodokļa aprēķināšanas metodikā. Priekšlikumā ir iekļautas arī izmaiņas atbrīvojuma no nodokļa iepakojumam aprēķināšanā, kas pašlaik darbojas saskaņā ar ražotāju atbildības shēmu un nodrošina 100% atbrīvojumu. Ražotāju atbildības shēmas ietvaros uzņēmumiem ir paredzēts samazināt atbrīvojumu līdz 80%, ar prognozējamu fiskālo ietekmi uz budžetu 30 miljonu eiro apmērā gadā. Priekšlikumam būtu jābalstās uz ekonomisko vērtējumu, kā arī ir vēlams pastiprināt VARAM sadarbību ar nozari, lai izprastu labāko risinājumu. Pašlaik ierosinātais dabas resursu nodokļa līmenis ir ļoti augsts, lai stimulētu ražotājus pievienoties atbildības shēmai, taču, ja nav nodokļa atbrīvojuma, jaunais priekšlikums radītu ražotājiem un patērētājiem papildu slogu. Ir nepieciešams veikt novērtējumu, lai noteiktu, vai izmaiņas nodokļu atbrīvojumā palīdzētu sasniegt atkritumu savākšanas mērķus Latvijā un kā tas ietekmētu uzņēmumus.

Vairākas ES dalībvalstis ir ieviesušas vai apsver iespēju ieviest nodokļu sistēmas noteiktiem iepakojuma materiāliem. Tikmēr ES Padome apspriež ES mēroga nodevas ieviešanu saistībā ar nepārstrādātā plastmasas iepakojuma atkritumiem. Nozare pilnībā atbalsta politikas mērķus attiecībā uz Zaļo kursu un ilgtspējīgu nākotni, sasniedzot atkritumu savākšanas un pārstrādes mērķus. Tomēr ir pierādīts, ka fiskālie pasākumi neveicina inovācijas, un nav garantijas, ka ar papildu nodokli iekasētie resursi tiks ieguldīti atkritumu savākšanas, šķirošanas un pārstrādes infrastruktūras pilnveidē.

Vairākas iepakojuma organizācijas ir sagatavojušas vienotu paziņojumu par iepakojuma piegādes ķēdi un par fiskālajiem pasākumiem, kas ir saistīti ar iepakojuma materiāliem un pielietojumiem, norādot, ka būtu jāīsteno citi pasākumi, lai veicinātu iepakojuma apriti. Nostājas dokumentā teikts, ka, ja tiek apsvērti fiskālie pasākumi, tiem būtu jāveicina un jāatbalsta ilgtspējīgu materiālu izmantošana, piemēram, izmantojot regresīvo skalu vai izņēmumus attiecībā uz pārstrādātiem materiāliem, lai iepakojuma lietotāji varētu noslēgt aprites ciklu. Ir arī svarīgi, lai šādi pasākumi būtu nediskriminējoši un novērstu ES vienotā tirgus izkropļojumus un sadrumstalotību. VARAM ir ierosinājusi vairākas izmaiņas dabas resursu nodokļa aprēķināšanas metodikā. Pašlaik plānotās likmes var negatīvi ietekmēt uzņēmumu konkurētspēju un radīt papildu finanšu slogu. Fiskālie pasākumi nav visefektīvākais līdzeklis, lai virzītu šādas izmaiņas un mudinātu uzņēmumus investēt inovācijās ilgtspējības mērķu sasniegšanai.

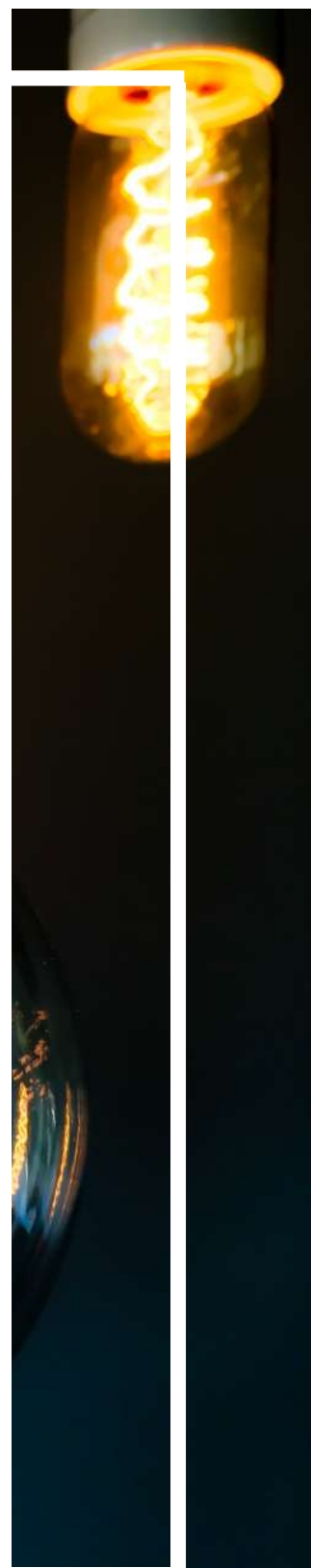

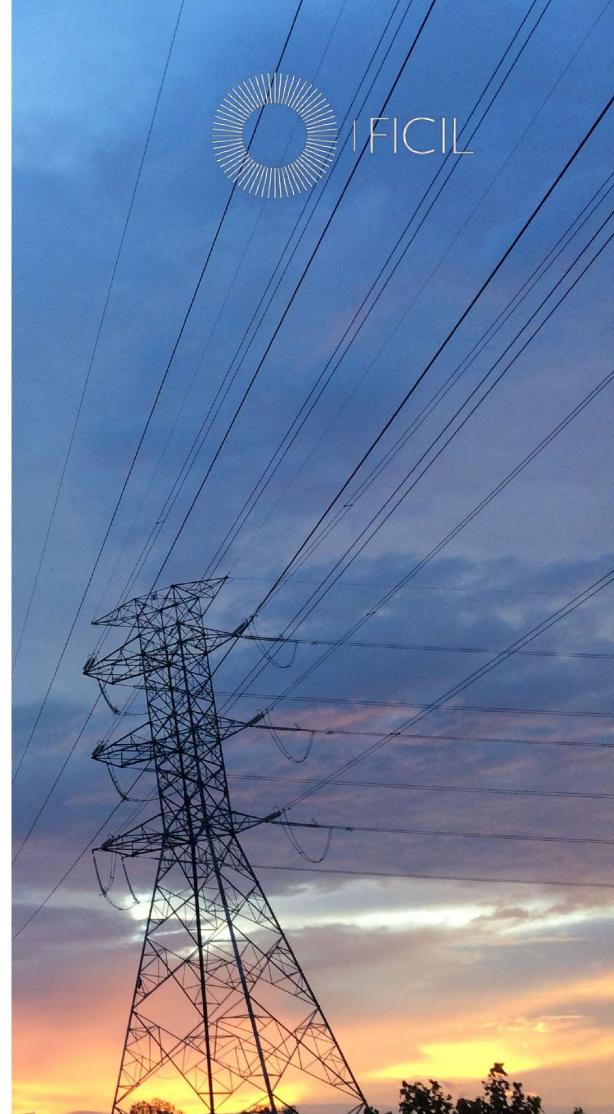
Pamatojums Rekomendācijām

Aprites ekonomika

Ir nepieciešams veicināt no atkritumiem iegūtā kurināmā ražošanu, tirdzniecību un izmantošanu, veicot tādas darbības kā no atkritumiem iegūtā kurināmā (*RDF*) un cietā reģenerētā kurināmā (*SRF*) ražošanas popularizēšana. Kā minēts divos iepriekšējos nostājas dokumentos par enerģētikas nozari, FICIL materiālu un enerģijas reģenerācijas popularizēšanai turpina ieteikt:

- izslēgt iespēju izmest atkritumu poligonos tos materiālus, kurus var pārstrādāt vai atkārtoti izmantot enerģijas atguves nolūkos, un strauji palielināt maksu par ieviešanu Latvijā;
- ieviest šķirošanu un *RDF* un *SRF* ražošanu lielākajos atkritumus ražojošajos apgabalos Latvijā. Tajā pašā laikā ir svarīgi nodrošināt, lai *RDF* un *SRF* ražošana būtu pieejams un saprātīgs uzņēmējdarbības veids ne tikai lielākajiem poligoni un atkritumu savākšanas uzņēmumiem;
- saprātīgi, saturam dominējot pār formu, piemērot tiesisko regulējumu, kas pieprasītu izmantot 70% importēto atkritumu un otrreizējās pārstrādes materiālu, lai saglabātu atļauju turpināt importu un tirdzniecību. Lai uzstādītu un ieviestu optimālākos risinājumus *RDF* un *SRF* ražošanai, ir nepieciešami pārstrādes procesi, eksperimentāls lietojums, kā arī jaunu iekārtu pielāgošana.

FICIL Nostāja Nr. 11

Ārvalstu investoru padomes Latvijā nostāja attiecībā uz enerģētikas politiku un atkritumu apsaimniekošanu

FICIL ir nevalstiska organizācija, kas apvieno 37 lielākos ārvalstu uzņēmumus no dažādām nozarēm, 10 ārējās tirdzniecības palātas, Francijas ārējās tirdzniecības konsultantus un Rīgas Ekonomikas augstskolu (SSE Rīga). FICIL mīcija ir uzlabot Latvijas uzņēmējdarbības vidi un konkurētspēju ārvalstu investīciju piesaistē, izmantojot tās biedru pieredzi un zināšanas, lai sniegtu rekomendācijas valdībai.